

Niilo Mäki INSTITUUTTI

**OPH: Ekapeli lukemaan oppimisen, lukutaidon kehityksen ja
sujuvan lukemisen tukena**

Kooste koulutuksen keskeisistä sisällöistä

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

FT Juha-Matti Latvala & FT Miia Ronimus

Sisältö

- Lukemaan oppimisen vaiheet
- Lukivaikeus
- Minäpystyvyys ja lukeminen
- Ekapeli Alku
- Ekapeli Sujuvuus
- Motivaation ylläpitäminen harjoittelussa
- Harjoittelun edistymisen seuranta
- Ekapeli Maahanmuuttaja
- Spel-Ett
- Spel-Ett Läsflyt
- Vinkit Ekapelin opetuskäyttöön
- LukiMat

Lukemaan oppimisen vaihteita

- Tekstin erottaminen kuvista ja muista merkeistä
- Kirjaintuntemus
- Kielellinen tietoisuus = kyky havaita, ymmärtää ja käsitellä puhutun ja kirjoitetun kielen välistä yhteyttä
 - Äännetietoisuus (foneeminen tietoisuus) = tietoisuus siitä, että puhuttu kieli koostuu äänneistä
- Kirjain-äännevastaavuus
- Dekoodaus = äänneiden yhdistäminen tavuiksi ja sanoiksi
- Lukusujuvuus = tarkkuus, nopeus ja ilmaisullisuus
- Luetun ymmärtäminen
- Monilukutaito

Ekapeli Alku

Lukivaikeus

- Lukivaikeudella tarkoitetaan tarkan ja sujuvan lukutaidon oppimisen vaikeutta, joka ei selity yleisellä kykytason heikkoudella, aisteihin liittyvillä ongelmilla tai puutteilla opetuksessa ja koulunkäynnissä (Aro & Lerkkanen, 2019)
- Suurin osa suomalaislapsista saavuttaa tarkan ja sujuvan lukutaidon 2. kouluvuoden loppuun mennessä
- Lukemisen vaikeudet voivat ilmetä (Aro & Lerkkanen, 2019):
 - Kirjainten ja äänteiden vastaavuuksien oppimisessa
 - Äänteitä kokoavan lukemisen (dekoodauksen) vaikeutena
 - Äänteiden kestoerojen tunnistamisen ja tavurajan löytämisen vaikeutena
 - Lukemisen ja oikeinkirjoituksen virheellisyytenä
 - Lukusujuvuuden saavuttamisessa
- Suomen kielessä lukivaikeus ilmenee tavallisimmin lukemisen hitautena ja työläytenä sekä kirjoittamisen epätarkkuutena
- Taustalla perinnöllinen alttius ja useiden eri geenien yhteisvaikutus (Ahonen ym., 2019)

Minäpystyvyys ja lukeminen

- Minäpystyvyys (Bandura, 1997) tarkoittaa yksilön uskomusta siitä, pystyykö hän suorittamaan tietyn tehtävän onnistuneesti
- Minäpystyvyys on yhteydessä lukutaitoon jo alakoulun alkuvuosina (McTigue ym., 2019; Peura ym., 2019); yhteys on todennäköisesti vastavuoroinen
- Niilo Mäki Instituutin koordinoimassa DysGeBra-tutkimuksessa (2015-2019) havaittiin, että 1. luokan puolivälissä mitattu minäpystyvyys lukemisessa ennusti sanatason lukutaitoa 1. luokan lopussa lapsilla, joilla oli riski lukivaikeuteen (Ronimus ym., 2023)
- Interventiotutkimuksissa on havaittu, että lukemiseen liittyvää minäpystyvyyttä voidaan kehittää sisällyttämällä interventioihin minäpystyvyyden lähteitä (kuten onnistumiset, vertaisten onnistumiset, kannustus ja positiivinen palaute) (Aro ym., 2018; Unrau ym., 2018)

Ekapeli Alku

- Ekapeli auttaa tunnistamaan ja erottamaan suomen kielen äänteet toisistaan ja yhdistämään ne kirjaimiin
- Peli jatkaa kunkin kirjain-äänne yhteyden kysymistä kunnes määrittelee sen opituksi
- Peli etenee tavujen ja sanojen harjoittamiseen vastaavalla periaatteella
- Toistuva yhteyksien harjoittaminen sujuvoittaa kirjainten ja äänteiden yhdistämistä toisiinsa, jolloin myös sanojen tunnistaminen nopeutuu

 Lataa Linuxille

Ekapeli Alku minäpystyvyyden tukena

- Ekapeli adaptoituu lapsen osaamistasoon, mikä mahdollistaa onnistumisen kokemukset lähtötasosta riippumatta
- Ekapeli Alku antaa verbaalista ja visuaalista palautetta pelisuorituksista kannustavassa muodossa
- [Ekapeli Alku](#)

Ekapeli Sujuvuus

- Julkaistu 2010 (laajennettu 2012)
- Vain tietokoneella (edellyttää Javaa)
- Pelaaja seikkailee omalla hahmollaan satumailmoissa ja suorittaa tehtäviä
- Kartalla liikkuminen edellyttää harjoitteiden tekemistä–
Sujuvuuden harjoittaminen–
Tekstien lukeminen
- Palkkiot, taustatarina, tehtävät ja huumori

Ekapeli Sujuvuuden taustalla

- Toistavan harjoittelun tehokkuus
- Sanaa pidempien osien harjoittelu: tavut
- Yleistymisen tukeminen: sanat
- Lukemisen merkitys ja mielekkyys, luetunymmärtäminen: tekstitaso
- Motivaatio olennainen tekijä harjoittelussa

Motivaation ylläpitäminen harjoittelussa

- Taustatarina ja 5 satumaailmaa
- Oman hahmon kehittäminen
- Dialogit pelimaailmassa
- Palkkiot ja kaupankäynti
- Vaihtelevuus tehtävissä
- Oman suorituksen seuraaminen
- Jännittävät vaiheet tarinassa ja vihjeet
- Huumori!

Taikametsä

Aarresaari

Ihmeviidakko

Avaruus

Villi länsi

Tehtävät:

Lohikäärmeen hukkunut aarre
Avain
Piparkakutalo
Särkylääkkeitä laiskaiselle

Mistä tehtävästä tahdot lisätietoa?

1	Lohikäärmeen hukkunut aarre
2	Avain
3	Piparkakutalo
4	Särkylääkkeitä laiskaiselle
5	Kiitos, tämä riittää.

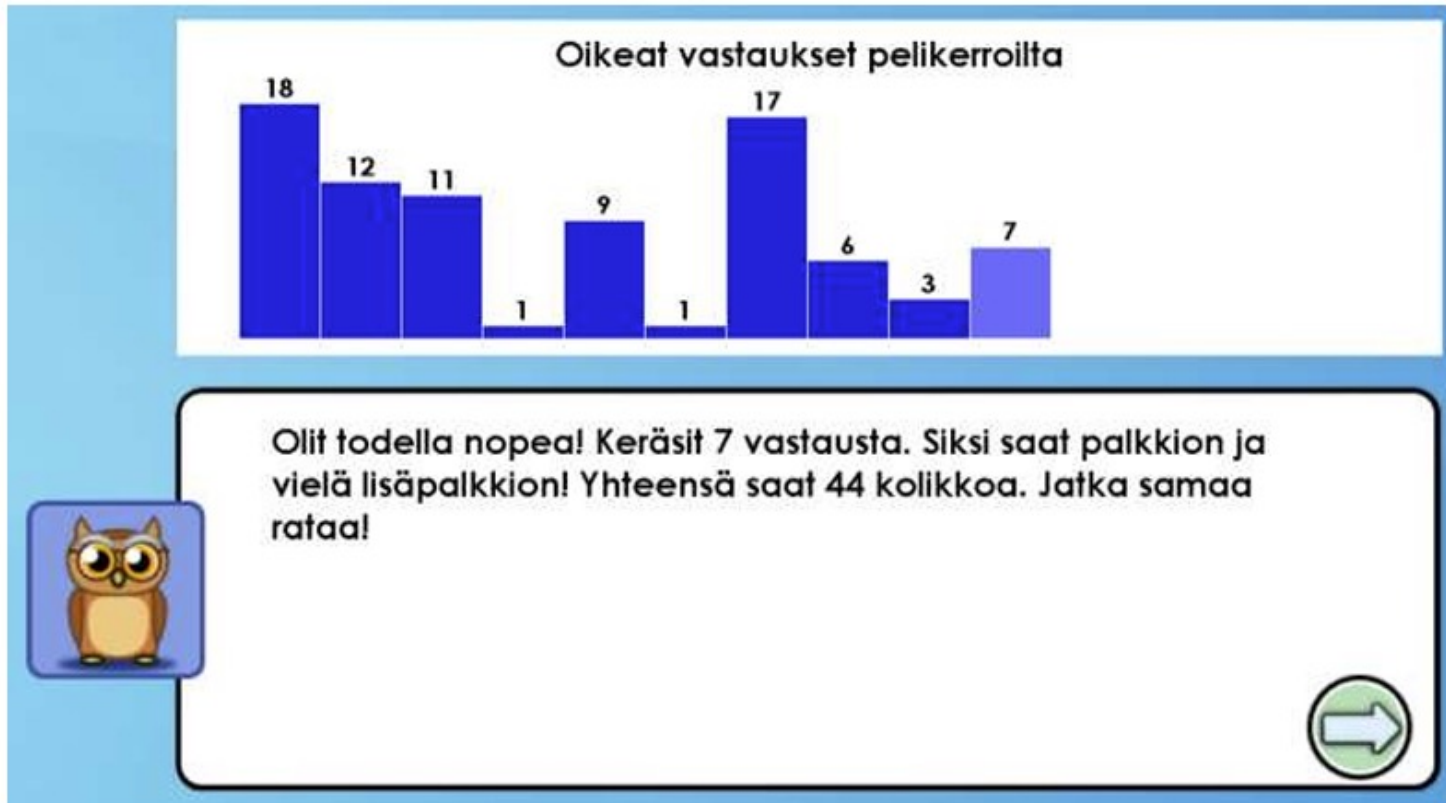
Harjoittelun edistymisen seuranta

- Pelissä toistuvat arviointikentät
 - Luksu
 - Tavujen tunnistamisen nopeustesti
- Luksu-tulokset Ekapeli palvelimelta www.ekapeli.fi

Luksu-testien tulokset

Pelaamiskerta	Testi	Pelaaminen aloitettu	Oikeiden valintojen lukumäärä	Värien valintojen lukumäärä	Testissä huomioitu aika (s)
1	Luksu1	2009-11-27 09:21:43	66	4	167
2	Luksu2	2009-11-30 10:11:43	70	0	159
3	Luksu3	2010-01-29 11:22:12	4	0	36
4	Luksu4	2010-07-01 09:14:22	58	0	123
5	Luksu1	2011-01-28 12:46:53	25	21	7
6	Luksu2	2011-10-02 13:08:26	7	6	55
7	Luksu2	2011-10-02 16:08:49	35	0	117
8	Luksu1	2011-10-03 09:52:45	22	10	117
9	Luksu3	2013-05-17 12:40:18	44	1	121

Oppilas seuraa edistymistään

Ekapeli Maahanmuuttaja

- Ekapeli Maahanmuuttaja on erityisesti maahanmuuttajalasten maksuton suomen kielen perustaitojen harjoitteluun tarkoitettu oppimisympäristö tietokoneille, puhelimille ja tableteille.
- Pelin sisällöt mukautetaan pelaajakohtaisesti kielen mukaan ja niissä korostuvat sen kielisille lapsille suomen kielessä tyypillisesti vaikeat äänteet, äänteiden kestoerot ja sanojen lukemisen vaiheessa myös vokaaliyhdistelmät.
- Useille maahanmuuttajille tuottavat ongelmia pohjoismaiset aakkoset Ä ja Ö, vokaali Y, useat vokaaliyhdistelmät tavun sisällä sekä vokaalien ja konsonanttien kestoerot. Näitä seikkoja harjoitellaan painotetusti kaikissa Ekapeli Maahanmuuttajan sisällöissä.

- [Ekapeli Maahanmuuttaja](#)

Spel-Ett

- Spel-Ett är ett spel för elever och barn i förskolan (Sverige: förskoleklass) och för andra med behov att öva grundläggande läsning. Läsningen övas på ett lekfullt och roligt sätt genom uppgifter som tränar kopplingen mellan bokstav och ljud.
- [Spel-Ett](#)

Spel-Ett Läsflyt

- Spel-Ett läsflyt lämpar sig för elever som behärskar innehållet i Spel-Ett men behöver övning i att öka takten och noggrannheten i sin läsning. Elever som ännu övar på bokstav-ljud-kopplingar eller läsning av korta ord rekommenderas först spela Spel-Ett.
- Lukemisen sujuvuuden harjoitteluun ruotsin kielellä.
- [Spel-Ett Läsflyt](#)
- Ladattavissa Google Play, AppStore, www.LukiMat.fi -sivusto

Vinkkejä Ekapelin opetuskäyttöön

- Oppimispeleissä on usein ongelmana, etteivät oppilaat osaa soveltaa pelissä oppimaansa pelin ulkopuolella
- Lapsi saattaa esimerkiksi tunnistaa sanoja oikein Ekapelissä, mutta ei osaa lukea sanoja ääneen paperilta
- Lasten välillä on yksilöllisiä eroja siinä kuinka hyvin he keskittyvät ja yrittävät Ekapelissä (Ronimus, 2019; 2020)
- Itsenäinen pelaaminen vaatii itseohjautuvuutta ja itsesäätelytaitoja
- Osa lapsista tarvitsee paljon aikuisen tukea pelaamisen aikana, osalta voi onnistua suhteellisen itsenäinen pelaaminen

Vinkkejä opettajille pelien opetuskäyttöön (McTigue & Uppstad, 2019):

- Kerro oppilaille suoraan, että pelin tarkoitus on oppiminen (ei pelkkä hauskanpito).
- Opetä asia ennen pelaamista. Pelit soveltuvat parhaiten asioiden kertaamiseen.
- Integroi pelaaminen osaksi muuta opetusta.
- Mallinna oppilaille, miten peliä pelataan ajatuksen kanssa. Havainnollista ääneen ajattelemalla, miten toimit, kun huomaat tekeväsi pelissä virheen.
- Kannusta oppilaita asettamaan itselleen oppimiseen liittyviä tavoitteita (ei vain peliin liittyviä tavoitteita, kuten palkkioiden keräily).
- Seuraa aktiivisesti, miten oppilaat edistyvät pelissä.
- Havainnoi pelaamista ja pyydä oppilaita kertomaan, miten he päätyivät tiettyyn ratkaisuun pelissä.
- Pyydä oppilaita kertomaan pelaamisen jälkeen yksi asia, jonka he sillä kertaa oppivat pelin avulla.

Lopuksi

- Ekapeli soveltuu hyvin kirjain-äännevastaavuuden ja peruslukutaidon vahvistamiseen osana muuta lukutaidon opetusta
- Aikuisen tuella on tärkeä rooli
- Ekapeliharjoittelun hyödyistä on eniten näyttöä lukemaan opetteluun alkuvaiheessa eli kirjain-äännevastaavuuden ja peruslukutaidon opettelussa
- On suositeltavaa aloittaa pelaaminen ennaltaehkäisevästi 1. luokan alussa; oikein ajoitettuna pelaaminen tukee sekä minäpystyvyyden että peruslukutaidon oppimista
- Pelaamista voi jatkaa niin pitkään kuin lapsella on tuen tarvetta
- Sopiva pelaamisen määrä riippuu lapsesta; selkeää tutkimusnäyttöä asiasta ei ole

LukiMat-palvelu

- Tietoa ja tukimenetelmiä lukemiseen ja matematiikkaan liittyen
- Kohderyhmänä
 - Opettajat ja muut kasvatusalan ammattilaiset
 - Vanhemmat
 - Oppilaat
- www.lukimat.fi

Ekapeliin lataaminen

- Google Play
- AppStore
- www.ekapeli.fi
- www.lukimat.fi
- www.facebook.com/lukimat.fi

